

УДК 398.332.6(477.41/.42):784.4(477)(045)

TRINITY IN TRADITIONAL BELIEFS, CUSTOMS AND RITUALS OF UKRAINIAN POLISSYA (BASIN OF THE LOWER PRIPYAT, UZH AND TETEREV)

ТРІЙЦЯ У ТРАДИЦІЙНИХ ВІРУВАННЯХ, ЗВИЧАЯХ І ОБРЯДАХ
УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІССЯ (БАСЕЙН НИЖНЬОЇ ПРИП'ЯТІ, УЖА І ТЕТЕРЕВА)

Yefremov Ye.V. / Єфремов Є.В.

c.sc.(art criticism), as.prof. / к.мист., доц.

ORCID: 0000-0002-3361-6640

P.I. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine, Kyiv,

1-3/11 Arkhitektora Gorodetskoho Street, 01001

Національна музична академія України ім. П.І.Чайковського, м. Київ,

вул. Архітектора Городецького 1-3/11, 01001

Анотація. Стаття містить опис різних варіантів архаїчного ритуалу Проводи русалок, котрий донедавна побутував на Середньому Поліссі, а саме, на північній території сучасної Київщини, яка від 1986 перетворилася на мертвою Чорнобильську зону. Русалки, за уявою місцевих мешканців, це покійники, котрі щороку під час Зелених свят – Троїцького тижня – виходять із могил і невидимі перебувають серед живих людей. Через тиждень після Трійці у понеділок люди мали їх випроводити назад до кладовища. Обряд Проводи русалок містить значну кількість різноманітних елементів і дій, котрі є залишками давніх язичницьких культів – вшанування предків, сонця і води, рослинності й родючості землі. Тиждень Зелених свят вважали останньою фазою весни, тому він був насичений хороводами та дзвінким співом веснянок і русальних пісень. Описуючи звичаї й обряди, автор намагається дати їм логічне пояснення, підкріплене висловлюваннями респондентів, текстами обрядових пісень і власними спостереженнями.

Ключові слова: Українська традиційна культура, Полісся України, вірування, дохристиянські обряди, Трійця (Зелені свята), культ предків, русалки, ритуал Проводи русалок, обрядові пісні.

На північних землях України – Поліссі – у побуті місцевих мешканців аж до кінця 20 століття функціонували (а в окремих місцевостях зберігаються ще й зараз) найдавніші звичаї й ритуали, що сягають своїм походженням дохристиянських часів.⁷ Тому не випадково цю територію називають заповідником прадавньої слов'янської культури.

Населення цього краю в давні часи належало до різних слов'янських племен. Окремі ознаки цього розподілу – в мовних діалектах, в обрядах,

⁷ Назва «Полісся» походить від слова «ліс». Ця широка смуга на півночі України на правобережній частині басейну річки Прип'ять дійсно багата лісами, маленькими річками й болотами. Ці умови, до яких треба ще додати скудні на гумус малородючі ґрунти, були не занадто зручними для проживання і ведення господарства. Проте вони служили нашим давнім предкам надійним захистом від набігів степових кочівників й інших завойовників. Цей фактор багато століть був причиною того, що склад місцевого населення майже не змінювався, а отже, довгий час зберігалися недоторканими й елементи давньої традиційної культури.

способах ведення господарства та ін. – збереглися й донині. На цих підставах, а також з урахуванням природних відмінностей, територію Українського Полісся прийнято ділити на три великі зони – Західне, Середнє і Східне Полісся.⁸ З огляду на явища традиційної культури в середині кожної із зон помітні ще дрібніші особливості, котрі зумовили додаткове виокремлення локальних територій. Однією з таких локальних територій є басейни нижніх течій річок Уж і Тетерів, перед їх впадінням у Прип'ять. Сюди ж належить і узбережжя самої Прип'яті біля її устя. За сучасним адміністративним поділом ці землі входять до складу Київської області, тому в наукових колах їх ще називають Київським Поліссям. Значна частина цієї території після Чорнобильської катастрофи 1986 р. перетворилася на так звану Чорнобильську зону, а місцеве населення змушене було переселитися до інших районів, не забруднених радіацією.

Автор статті – етномузиколог – розпочав польову збирацьку роботу в цій місцевості у 1978 році. Напочатку це були самостійні експедиційні мандрівки на північний захід Київщини в села Поліського району. Пізніше – від 1980 р. – такі поїздки перемежались зі студентськими фольклорними експедиціями під керівництвом автора і охопили кілька сіл сусіднього Чорнобильського району. Після аварії на Чорнобильській АЕС експедиції продовжувалися; автор відвідував ті села Чорнобильської «зони», які ще залишалися з людьми, а також працював із переселенцями. Від 1994 автор став учасником постійно діючої комплексної історико-етнографічної експедиції Міністерства надзвичайних ситуацій України. Від 2001 р. цю експедицію проводить Державний науковий центр захисту культурної спадщини від техногенних катастроф (ДНЦЗКСТК). За час досліджень охоплено більшість сіл Київського Полісся, тобто, тодішніх Поліського і Чорнобильського районів, а також частину прилеглих сіл. Зміст цієї статті базується на матеріалах, здобутих автором протягом усіх років дослідження. Втім, подана інформація може бути доповнена публікаціями інших

⁸ Західне і Середнє Полісся ще називають Правобережним або Прип'ятським Поліссям, бо саме тут основною водною артерією є Прип'ять – права притока головної української річки, Дніпра. Східне або Лівобережне Полісся охоплює північно-східну частину України, і головною річкою тут є Десна.

учасників цієї експедиції [2], [7], [8].⁹ Назви населених пунктів і районів тут збережені такими, якими вони були до адміністративної реформи 2020 р. На жаль, більшість названих у статті сіл, знаходяться нині в межах безлюдної Чорнобильської зони і фактично не існують. Отже, наведені у статті факти й етнографічна інформація – це те, що врятовано фольклористами й етнографами від забуття.

У 70-80 роки 20 століття на Київському Поліссі серед різноманітних весняно-літніх свят, обрядів і періодів найбільш насиченим архаїчними елементами виявився Трійцький тиждень. І важливо, що найдавніші вірування й ритуали, пов'язані з ним, продовжували жити тут не тільки у споминах і піснях, а в реальній активній формі.

Зелені свята («Тройца», «русальна неделя») на Поліссі знаменують собою період повного розквіту природи і перехід до літа, до початку жнив. Звичайно на Трійцю земля рясніє квітами, буяє соковита зелень, трави готові для покосу, а озимина входить у стадію остаточного дозрівання. Саме на цей час припадає насичений різноманітними повір'ями та ритуальними елементами комплекс звичаїв та обрядів. Він є надзвичайно різноманітним – за змістом та формою його складників. Поряд із вшануванням та поминанням померлих предків – функцією, що лежить на поверхні ритуального комплексу Зелених свят, виразно проглядають елементи, пов'язані з давніми язичницькими культами сонця і водної стихії, рослинності і родючості землі, з архаїчними уявленнями про «той світ» і його мешканців тощо.¹⁰

За віруванням селян, русалки – це мертві. «*Всі мертві*», – стверджують мешканці сіл західної частини цієї території (Поліського району). «*Русалкою стає той, хто народився або помер на Трійцькому тижні*», – так вважають у переважній більшості інших сіл Київського Полісся. На відміну від звичайних

⁹ Особливо цінною є стаття Н. Ковальчук [6], яка систематизує усі різновиди русального обряду і його елементів на широкому географічному матеріалі України і Білорусі.

¹⁰ Поліщуки вважають Трійцю заключним етапом весни. «*– Тройца – то остання весна!*» – стверджують мешканці Західного Полісся (інформація від І. Клименко).

покійників, русалки щороку повертаються у світ живих людей.¹¹ Троїцький тиждень – ось той час, що відпущений русалкам для щорічного перебування на цьому світі.

І поки русалки знаходяться на землі серед людей, треба, на думку поліщуків, турбуватися про них, забезпечуючи їхні навіть деякі специфічні потреби: їх годували (спільна вечеря, їжу на ніч залишали на столі); намагалися не турбувати русалок в улюблених місцях їх перебування – біля річки чи ставка, в лісі, коло жита; вкопували дерева коло хати, бо русалки люблять колихатися на гілках.

Отже, русалок поважали й визнавали як необхідну частину існуючого світу. Але й боялися зустрічі з ними. Втім випадків прямого зіткнення людини з русалкою зафіксовано не так вже й багато. Найчастіше бачать чи чують не їх самих, а лише спостерігають сліди, голоси та інші ознаки їх перебування.¹² При тому траплялося чимало свідчень про шкоду, заподіяну русалками – від досить невинних випадків із зіпсованим котячою шерстю борщем у печі до цілком трагічних подій: русалки залоскотали дитину до смерті; заманили парубка до річки і втопили тощо.

Втім дехто мав і безпосередню зустріч з русалками. Як правило, вона відбувалася в сутінках чи пізно ввечері за межами села – в дорозі, на житньому полі, в лузі, біля лісу або над річкою чи ставком. Подібні зустрічі майже завжди забарвлені єдиною емоцією: свідок, що одночасно є учасником подібного випадку, завжди відчуває напад страху, коли розуміє, що побачив русалку. Особливо сильним був переляк, якщо людина впізнавала в русалці нещодавно померлого.

¹¹ На Київському Поліссі не раз доводилося чути переказ про дочку/невістку, яка померла на Троїцькому тижні, але після похорону раптом повернулася по фартух, якого мати/свекруха пошкодувала їй покласти до труни. Дівчина-русалка просиділа мовчки, не рухаючись, у хаті біля вікна цілий рік. А наступного року – знов на Зелені свята – вона, почувши за вікном спів русальних пісень, вдарила в долоні, вигукнула «Наші йдуть!» і зникла назавжди.

¹² Більшість розповідей зафіксована від третіх осіб. Вони переказували почуте колись від родичів чи односельців, які наче б то стикалися з русалками. Не зважаючи на те, що русалкою, за традиційними поглядами, стає будь-хто, ніколи не траплялося свідомства про чоловічу стать русалки. Її завжди описують як молоду й гарну дівчину або жінку у вінку з розпущеним волоссям, одягнену у довгу білу ляну сорочку і без спідниці чи запаски. Найчастіше їх бачать у гурті; вони голосно сміються, співають і плескають у долоні.

Часто страх викликала зустріч із таким явищем, як «лекаха» (від слова «лякати»). За свідченнями респондентів, лекаха – це копа сіна, що сама по собі рухається по дорозі, колесо вогню, тварина (собака, кінь тощо), яка невідомо звідки з'явилася і дивно себе поводить. Дуже часто лекахи з'являються саме в часі Зелених свят, що надає їм певної подібності до русалок.¹³

Для захисту від шкідливого впливу русалок традицією був вироблений ряд заборон і спеціальних засобів, котрі діяли протягом Троїцького тижня. Зокрема заборонялося в одиночку ходити за межі села; купатися і навіть наближуватися до річки чи ставка; зупинятися і вступати на дорозі в розмову з незнайомою людиною, яка може виявитися русалкою; залишати без догляду малу дитину. Оберегом від русалок вважалися різучі предмети ніж чи сокира, на ніч їх клали під подушку; у дорозі намагалися мати при собі часник, м'ята чи любисток, запах яких відлякував русалок. Отже, зовсім не випадково м'ята і любисток (у селах Поліського району «любобоб») фігурують і в текстах русальних пісень. З особливим статусом пахучого зілля без сумніву пов'язаний український звичай на Трійцю «прикрашати», а на справді – захищати – свої оселі м'ятою, любистком, аїром (татарським зіллям).

Різноманітні рослини – у формі пучків зелені і квітів або ритуальних вінків, котрі приносять на кладовище – фігурують і у фінальному троїцькому дійстві – обряді ПРОВІДІВ РУСАЛОК.

Насичений різноманітними ритуальними діями, епізодами, використанням специфічних предметів, цей обряд, що триває всього декілька годин, зосередив у собі найяскравіші свідчення про погляди наших прадавніх предків на природу, на життя і смерть, на засоби впливу за допомогою потойбічних сил на явища природи і людське здоров'я.

Проводи русалок завжди відбуваються у понеділок за тиждень після дня Святої Трійці. Цей день одночасно є ще й першим днем літа і Петрівського посту. Розповідали, що завжди головними учасницями обряду були дорослі дівчата й

¹³ За місцевими розповідями, лекахи також виявляють «приуроченість» до новорічно-різдвяного періоду.

молоді жінки, але вже у 70-90-х роках минулого століття більшість складали значно старші жінки.¹⁴

Головна мета обряду – усією громадою вигнати русалок із села до кладовища і «замкнути» їх там до наступних Зелених свят.¹⁵

Обряд складається з трьох основних етапів: 1 – збір мешканців або колективна хода до кладовища; 2 – обхід могил по колу; 3 – повернення з кладовища додому. Перша частина обряду має такі місцеві різновиди: в селах Поліського району люди поступово сходяться до цвинтаря, у с. Новий Мир дорогу до цвинтаря посипали квітами. У с. Річиця й інших селах Чорнобильського району рух починається від крайніх хат кожної вулиці і поступово набирає силу, бо група з перших 2-3 учасниць обряду згодом перетворюється на кілька рядів людського натовпу, що рухаються до головного перехрестя. Звукове «оформлення» такої ходи складають галас, плескання в долоні, постріли, а головне – спів обрядових пісень з різкими гуканнями. Всі ці ефекти свідчать про намагання налякати й відтіснити невидимих істот за межі людського середовища. Зміст цього початкового етапу конкретизується словами пісень, що супроводжують обряд:

Проведу русалки до бору...

Проведу я русалочки до ямки...

Рано-рано да зйду на гору...

... да вдарю в долоні ...

... щоб русалочки чули.

Але, оскільки, це є мертві душі, цей ритуальний рух має також деякі ознаки похоронної процесії: повільний темп ходи з періодичними зупинками по дорозі (Річиця, Красно), вінки і зелень, що їх несуть із собою (повсюдно), квіти, які

¹⁴ А у с. Діброва (Поліського району) Проводи русалок у 70-90-х роках проводилися двічі: головною і наймасовішою акцією була денна. А ввечері після роботи в колгоспі збиралися молоді жінки і теж вирушали на кладовище.

¹⁵ Подальші відомості базуються на безпосередніх спостереженнях автора над цим обрядом у селах Діброва, Новий Мир (Поліського району), Річиця, Красно (Чорнобильського) та описах обряду, зафіксованих у селах Вільшанка, Діброва, Іллінці, Луб'янка, Луговики, Новий Мир, Тараси (Поліського), Горностайпіль, Зимовище, Кошівка, Красно, Крива Гора, Купувате, Річиця, Рудьки, Старосілля, Страхолісся, Товстий Ліс, Усів, Чапаївка (Чорнобильського) та с. Ороне (Іванківського району). Один із найперших описів цього обряду на території Київського Полісся був зроблений автором і опублікований у 1996 р. [1].

розкидають по дорозі (Новий Мир), спів поминальних псалмів біля могилок (Діброва), колективні молитви при вході й виході з кладовища і церковний піснеспів «Вечная пам'ять» (Річиця) і навіть голосіння (Діброва, Річиця), яке часто виникає стихійно. Поминальними елементами обряду є й колективна трапеза на кладовищі в деяких селах (Діброва) або випивання вина «за упокой мертвих душ», після чого рештки їжі залишали на могилах.

Другим, і найважливішим етапом Проводів – вже на самому цвинтарі – є рух по колу зі співом обрядових пісень. Напрямок руху – проти годинникової стрілки («проти сонця»). У ньому брала участь лише жіноча частина населення. Двом варіантам поглядів на походження русалок відповідають два способи кругового руху. Так, у більшості сіл Поліського району, де русалками вважали всіх покійників, рух здійснювався уздовж огорожі цвинтаря навкруг усіх могил разом; в інших – де людина, щоби стати русалкою, мала народитися або померти на Троїцькому тижні – учасниці обходили лише могили самих русалок.

Круговий обхід могил, котрий був актом «замикання» русалок на місті їх постійного перебування, одночасно був і крапкою, що завершувала головну частину обряду.

Третій, останній його етап всюди однаковий: усі одночасно покидали кладовище та йшли по домівках. Ішли, не поспішаючи, і обов'язково співали дорогою. То були вже не обрядові пісні, а звичайні. Тому в співі брали участь всі, хто вмів і любив співати. Якщо кладовище знаходилося далеко від села, людський натовп, розпадався на окремі групи, які довго рухалися дорогою, напливаючи співом одна на одну. Потім купки людей розходилися по різних вулицях, і пісні, стихаючи, ще довго лунали з різних кутків села. З русалками прощалися до наступної Трійці.

Описані три етапи обряду є лише «фабулою», яка насправді в різних його варіантах насичена численними «побічними» епізодами й деталями. Більшість із них, на наш погляд, не мають прямої причетності до головної ідеї ритуалу, але все одно тісно переплітаються з образом русалок як представниць «того» світу:

—Не зважаючи на те що, круговий обхід могил наче б то міцно «замикав» покійників на місці, русалки все ще викликали страх (пам'ятаємо, що раніше основними учасницями обряду були дівчата і молоді жінки): *—Боялися, що русалки за нами поженуться.* І дійсно, за ними завжди гналися, ще більше наганяючи страху, хлопці з хворостинами і боляче стьобали їх по литках. Була в хлопців ще одна жорстока забава: «пересновувати» дорогу впоперек кількома рядами мотузки приблизно на рівні колін. Дівчата пізно вночі бігли з кладовища і, запнувшись раптом за натягнуті шнури, з вереском падали до купи на дорогу;

—Ще одна акція, про яку згадували в усіх селах Чорнобильського району — обливання водою. Це теж робили парубки. Набравши відра водою, вони терпляче очікували повернення учасниць обряду нічною дорогою. Важливо, що така «забава» відбувалася, тільки якщо дуже потрібні були дощі; в іншому випадку таке обливання рішуче засуджувалося старшими людьми;

—У деяких варіантах в обряді фігурував вогонь на вході до кладовища: у селах Красно і Крива Гора вогнище розкладали на землі і перестрибували через нього; в Річиці й багатьох сусідніх селах робили з берести величезний факел і встромляли його в землю біля воріт.

—У 1998 р. в с. Лукаші Баришівського р-ну учасниці обряду, переселені із сіл Красно, Зимовище, Кошівка, Крива Гора під час ходи вулицями села до кладовища обмахували усіх зустрічних гілками, які вони несли в руках, приставали до рибалок на березі ставка і навіть зупиняли автомобілі, теж обмітаючи їх з усіх боків. Здивованим і спантеличеним місцевим мешканцям вони пояснювали: *—Ви що не бачите? Вас же русалки пообсїдали! Ось ми їх зараз проженемо;*

—Далі під час ходи до кладовища жінки вийшли на берег ставка, де стояв високий обітний хрест. Тут вони помолилися **«за тих, хто втопився»** і пустили кілька вінків по воді. Отже, цей місцевий звичай лише за формою збігається з купальським (на Купала так дівчата ворожили на майбутню долю). Тут його функція зовсім інша, бо тісно пов'язана з темою смерті, а отже, опосередковано — з образом русалок.

–У селах Річиця, Товстий Ліс, Рудьки, Буряківка несли на кладовище кілька вінків, але не всі вони залишалися на хрестах і могилах. Одним з них з розмахом торкаються русалчиної могили, хреста й огорожі, а потім обов’язково забирають його із собою. Вдома вінки кладуть на грядку: *–Щоб огірки добре вилися; щоби капуста велика виростала, щоб її гусінь не їла.*

–У с. Діброва по всьому цвинтарю росли старі дуби. Обійшовши колом кладовище, учасниці обряду відламують невеликі дубові гілки, і одну з них кожна жінка затикала собі на спині за пояс. Дорогою від цвинтаря переходили кладкою річечку і, витягнувши гілки із-за поясу, кидали на воду. *–Щоб спина не боліла,* – пояснювали селянки. Десятки дубових гілок пливли «за водою» разом із хворобами. Але в руках залишалися ще одна-дві гілки; їх несли додому і теж клали на грядки з огірками чи капустою. Аналіз цих дій призводить до єдиного можливого трактування, яке висвітлює погляди наших предків-язичників: рослини або їх частини отримують від могил русалок, мерців – представників «того» світу – особливі властивості й сакральну енергію, котру можна «передати» людському тілу і рослинам на полі чи городі.

–Ще один – абсолютно несподіваний спосіб використання цієї енергії з метою зцілення – перекидання через русалчину могилу, обов’язково торкнувшись її спиною. Так донедавна робили переселенці з с. Річиця на Проводах русалок, пояснюючи: *– Щоби спина не боліла.*¹⁶

Залишилося ще згадати про те, що весь русальний тиждень, а особливо, Проводи русалок, були наповнені звучанням спеціальних пісень. Насамперед русальні пісні – їх співали тільки в цей короткий період року. Але, окрім них, переспівували впереміжку усі веснянки – і постові, і великодні, а під час ходи до кладовища згадували й востаннє проводили кілька весняних хороводів. Адже

¹⁶ Причина дуже вагома з огляду на те, що ось-ось мали розпочатися жнива, котрі завжди є величезним фізичним навантаженням на жіночий організм. Момент переходу до жнив знайшов виразне відображення у тексті русальної пісні (с. Річиця):

Вам русалочки в землі спать,
А нам, молодим, жито жать.
Вам, русалочки, веночки,
А нам, молодим, серпочки.

Зелені свята – Троїцький тиждень – тут вважається заключною фазою весни. Випровадивши русалок, одночасно прощалися і з весною. Починалося трудове літо, жнива.

Література:

1. Виноградова Л. Мифологический аспект полесской «русальной» традиции // Славянский и балканський фольклор: Духовная культура Полесья на общеславянском фоне : Сб. науч. статей. – Москва, 1986. – С. 88–135;
2. Галайчук В. В. Демонологічні уявлення населення Середнього Полісся про русалок // Вісник Львівського університету. Серія історична. – 2008. – Вип. 43. – С. 320–381.
3. Єфремов Є. Русальні пісні на Київському Поліссі // Полісся: Мова, культура, історія. – Матеріали міжнародної конференції. – Київ, 1996. – С. 404–411;
4. Єфремов Є. Веснянки // Історія української музики. – т. 1. Кн. 1. Народна музика. – Київ, 2016. – С. 56–73;
5. Клименко І. Наспів «весни-трійці» на Пінському Поліссі // Родовід: Наукові записки до історії України. – Число 2 (11). – 1995. – С. 88–97;
6. Ковальчук Н. Звичай випроваджувати русалок: локальні форми та ареал поширення на території Полісся України і Білорусі // Народознавчі зошити. – № 6 (144). – 2018. – С. 1394–1412;
7. Ковальчук Н. А. Обряд «Проводи русалок» на північному сході Правобережного Полісся (терміни, структура, ареалогія) // Археологія і давня історія України. Вип.3 (20): Дослідження Київського Полісся. – Київ, 2016. – С. 197-202;
8. Кутельмах К. М. Русалки в повір'ях поліщуків // Записки Наукового товариства імені Шевченка. – Львів, 2001. – Т. ССXLII: Праці Секції етнографії і фольклористики. – С. 87–153;
9. Сівіцкі У. М. Русальная традыцыя беларусаў: міфапаэтычная сістэма, тыпалагічныя паралелі / ред. А. С. Фядосік. – Мінск, 2006. – 187 с.

Abstract. Central Polissya is a region of Ukraine where archaic elements and entire rituals from pre-Christian times continued to function until the end of the 20th century. One such traditional ritual complex has been preserved by the inhabitants of some northern villages in modern-day Kyiv Oblast even into the 21st century. These are the so-called Green Holidays ('Green Sunday,' 'Rusalia Week'), which coincide with the Orthodox Trinity Week. However, the beliefs, customs, and rituals of Green Sunday have almost nothing in common with Christianity; everything points to their pagan origins.

The territory where this complex of rituals existed covers the basins of the lower reaches of the Uzh and Teteriv rivers, before they flow into the Pripyat. This also includes the coast of the Pripyat itself near its mouth. According to the current administrative division, these lands are part of the Kyiv region, which is why they are still referred to as Kyiv Polissya in scientific circles. After the Chernobyl disaster in 1986, a significant part of this territory became the so-called Chernobyl zone, and the local population was forced to move to other areas not contaminated by radiation.

Trinity Week usually coincides with the moment of nature's greatest blossoming. It is the culmination of the spring season and the transition to summer. And it is here that we see the greatest concentration of various signs that reveal the views of our ancient ancestors. These are elements associated with the cult of deceased ancestors in the form of mythological creatures – mermaids, ancient pagan cults of the sun and water, vegetation and fertility of the earth, archaic ideas about 'the other world' and its inhabitants, etc.

Mermaids are the central characters of the Green Holidays. According to peasant beliefs, mermaids are dead people. 'All of them are dead,' say the inhabitants of villages in the western part of this territory (Polissya region). But in the vast majority of other villages in the Kyiv Polissya, it is believed that those who were born or died during Trinity Week become mermaids. Unlike ordinary dead people, mermaids return to the world of the living every year, although no one can see them. They stay on earth for about eight days. Mermaids were respected as relatives who had come from 'the other world'; people cared for them but were also afraid of meeting them. To protect against the harmful influence of mermaids, a number of prohibitions and amulets were developed, which were in effect during Trinity Week.

The final act that concluded Trinity Week was the ritual of sending off the mermaids. It took place on Monday, a week after Trinity Sunday. Previously, the main participants in the ritual were adult girls and young women, but in the 1970s and 1980s, the majority were significantly older women. The main purpose of the ritual was for the entire community to drive the mermaids out of the village to the cemetery and 'lock' them there until the next Green Holidays.

The ritual consisted of three main stages: 1 – gathering of residents at the cemetery; 2 – walking around the graves in a circle; 3 – returning home from the cemetery.

In the villages of the Chernobyl district, after sunset, the procession begins at the end houses of each street; gradually, the group of the first 2-3 women turns into several rows of people moving towards the main crossroads. With noise, singing of mermaid songs and spring songs, shouting, clapping and gunshots, people try to scare the mermaids and push them beyond the human environment to the cemetery. This ritual movement also has the characteristics of a funeral procession: the slow pace of the collective march, wreaths and greenery in their hands, flowers scattered along the road in some villages, the singing of memorial psalms at the graves, collective prayers at the entrance and exit of the cemetery, and even wailing.

The second and most important stage of the ceremony, which takes place late in the evening at the cemetery itself, is a circular walk around the graves by the participants, accompanied by ritual songs. The direction of movement is counterclockwise (against the sun). This action was obviously meant to symbolise the 'locking' of the mermaids in their permanent place of residence.

The third and final stage of the ritual is the return from the cemetery late at night. According to our observations over the last few decades, this movement took place slowly; the women walked, singing various songs that were no longer ritual songs.

The three stages of the ritual described above are only the 'plot,' which in reality, in its various versions, is filled with numerous 'side' episodes and details. Here are some of them:

– In the past, when the main participants in the ritual were girls and young women, they would return from the cemetery almost running, because they were afraid that mermaids would chase them. In reality, they were frightened by boys in the dark who painfully beat them with sticks.

– The boys had other ‘entertainments’ as well. One of them was pouring buckets of water on women. But this only happened if there had been no rain for a long time. Otherwise, such dousing was strongly condemned by older people.

– In some versions of the ritual, fire appeared at the entrance to the cemetery in the form of a bonfire or a tall torch.

– In several villages, wreaths were floated on the water and prayers were said for those who had drowned.

– Returning from the cemetery, people always brought a wreath or a branch back home and placed them in the garden on a bed of cucumbers or cabbage. They believed that this would help ensure a good harvest.

– They also believed that mermaid graves possessed a special sacred energy capable of healing people, in particular, strengthening and relieving pain in the spine. This was especially relevant before the harvest, which always placed a huge physical strain on women's bodies. To do this, women would stick an oak branch broken off in the cemetery into their belts on their backs, which they would then throw into the river, or simply roll over the mermaid's grave, touching it with their backs.

In the above description of the Rusalky Procession, there are several ritual episodes and details that also occur in Kupala rituals. This is no coincidence. They often take place at similar times of the year, both falling during the period of nature's greatest splendour. But here, in the Kyiv Polissya, Kupala is not celebrated, and therefore, obviously, all the main elements of the Kupala holiday have been transferred to the mermaid ritual. This also applies to special ritual songs – Kupala songs are almost unknown here, but the entire Trinity Week resounds with Rusalia songs and various spring songs. It is said that in the past, people used to dance in circles during the procession to the cemetery. This was how they finally said goodbye to spring and to the Rusals until the next Trinity Sunday.

Key words: Ukrainian traditional culture, Polissya region of Ukraine, beliefs, pre-Christian rituals, Trinity (Green Holidays), ancestor worship, mermaids, ritual of Sending Off Mermaids, ritual songs.

Статтю надіслано: 16.09.2025 г.

© Єфремов Є.В.

CONTENTS

Physical education and sport

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj33-05-061> 3

FORMATION OF MOTIVATION FOR MOTOR ACTIVITY IN STUDENTS THROUGH APPLIED PHYSICAL TRAINING

Zyuz V.N., Balukhtina V.V.

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj33-05-128> 13

YOUTH OLYMPIC GAMES IN THE SYSTEM OF OLYMPIC SPORTS COMPETITIONS

Kuznietsova O.T., Kosobutsky Y.F.

Pasevich A.M., Dvorak V.V.

Psychology and sociology

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj33-05-028> 20

DEPRESSION IS ONE OF THE SERIOUS PROBLEMS OF MODERN SOCIETY

Spytska L., Hryshyna T.

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj33-05-030> 39

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF PROFESSIONAL MOTIVATION OF STUDENTS OF THE FIELD OF PRACTICAL PSYCHOLOGY DURING MARTIAL LAW

Lomakin G.I., Sapielnikova T.S.

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj33-05-119> 52

PSYCHOLOGICAL RESOURCES OF INDIVIDUALS IN THE CONTEXT OF ARMED CONFLICT: ANALYSIS OF THE RESULTS OF A COMPREHENSIVE EMPIRICAL STUDY

Androsovykh K.A., Kuzmenko H.

Philology, linguistics and literary studies

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj33-05-013> 76

MYTH AND HISTORICAL REALITY IN TOPONYMIC LEGENDS: MUTUAL RELATIONSHIPS

Zeynalova Zuleykha Hafiz qizi

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj33-05-017> 92

THE TRANSFORMATION OF THE AMERICAN DREAM IN XXI CENTURY LITERATURE

Kotyliak Y.

https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj33-05-051	103
TRADITIONAL NATURE OF SYNCRETIC CONSTRUCTIONS WITH THE FUNCTIONAL-SEMANTIC FIELD “CONDITION-OBJECT” <i>Shundel T.O.</i>	
https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj33-05-082	112
PROJECT-BASED FRAMEWORK IN TRANSLATOR TRAINING <i>Oryslava Bryska</i>	
https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj33-05-087	120
TYPOLOGIES OF TRAVELER BEHAVIOR IN CONTEMPORARY UKRAINIAN LITERATURE OF THE EARLY 21ST CENTURY <i>Rozinkevych N.V.</i>	
https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj33-05-116	140
BETWEEN BRILLIANCE AND SIMPLIFICATION: EXPLORING THE NATURE OF PLAIN LANGUAGE IN PUBLIC DISCOURSE <i>Mudrynych S.Yu., Maslova L.O., Lysenko O.A.</i>	
https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj33-05-122	157
STRATEGIES AND DIFFICULTIES IN THE TRANSLATION OF IT TERMINOLOGY <i>Vasylevska T.</i>	
Legal and political sciences	
https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj33-05-021	165
POLITICAL PARTIES' STRATEGIES IN THE FIELD OF HEALTH CARE IN UKRAINE: ANALYSIS OF THE 2019 ELECTION CAMPAIGN <i>Sokurenko O.A.</i>	
https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj33-05-022	178
ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE THROUGH THE LENS OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS AND GEOPOLITICAL RISKS <i>Pustovar V.V.</i>	
https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj33-05-024	189
STRATEGIC COMMUNICATIONS AND PUBLIC DIPLOMACY OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF WAR <i>Shikhutsky R.S.</i>	
https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj33-05-037	202
THE IMPORTANCE OF LEGAL RESEARCH IN PROFESSIONAL PRACTICE <i>Jorovlea E.L., Codreanu A.V.</i>	

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj33-05-038> 211

LEGAL RESEARCH METHODS: APPROACHES, EFFICIENCY, AND BEST LEGAL PRACTICES

*Jorovlea Elvira Leon
Tudor Pașcaneanu*

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj33-05-041> 219

INTERNATIONAL LEGAL MECHANISMS OF COOPERATION IN ANTI-MONEY LAUNDERING: CONTEMPORARY CHALLENGES AND PROSPECTS

Holota N.P.

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj33-05-048> 229

ON CERTAIN ASPECTS OF THE NATURE OF SOCIAL HUMAN RIGHTS

Silchenko S.O.

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj33-05-071> 241

PRINCIPLES OF PREVENTING FINANCIAL OFFENSES

Getmanets O., Dobrovinsky A.

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj33-05-084> 250

PSYCHOLOGICAL FACTORS IN THE FORMATION OF ACADEMIC INTEGRITY IN LEGAL EDUCATION: A DEONTOLOGICAL APPROACH

Veselovska N.O., Pavlov V.O.

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj33-05-113> 260

COMPARATIVE LEGAL ANALYSIS OF THE CONCEPT OF «PROPERTY» UNDER THE LEGISLATION OF UKRAINE AND ACCORDING TO THE PRACTICE OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS.

Machuska I.B., Gulyar T. B., Chyryk O.I.

History

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj33-05-068> 268

FORMATION OF LAND RENT IN KHERSON PROVINCE IN THE CONDITIONS OF CAPITALIST SHIFTS

Chernikova N.S.

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj33-05-077> 288

DEVELOPMENT OF THE REHABILITATION SYSTEM IN THE UNITED STATES IN THE 1950S

Fedinskyi O.M.

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj33-05-137>

301

THE MAIN FACTORS OF FORMATION AND DEVELOPMENT
OF ZEMSTVO SELF-GOVERNMENT IN THE KHARKIV
PROVINCE

Trubchaninov M.A.

Art history and culture

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj33-05-054>

310

TRINITY IN TRADITIONAL BELIEFS, CUSTOMS AND RITUALS
OF UKRAINIAN POLISSYA (BASIN OF THE LOWER PRIPYAT,
UZH AND TETEREV)

Yefremov Ye.V.

Scientific publication

International periodic scientific journal

ScientificWorldJournal

Issue №33
Part 5
September 2025

Indexed in
INDEX COPERNICUS
high impact factor (ICV: 73)

Articles published in the author's edition

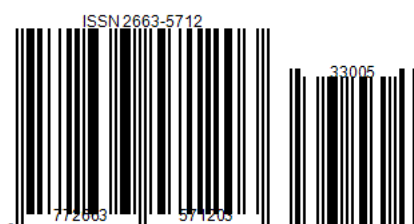
*Academy of Economics named after D.A. Tsenov
Bulgaria jointly with SWorld*

Signed: September 30, 2025

e-mail: editor@sworldjournal.com
site: www.sworldjournal.com

www.sworldjournal.com

www.sworldjournal.com